

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อในทางธุรกิจ* Legal Development for The Recognition of Intellectual Property as Credit Guarantee

คิวิพร เสาวคนธ์**
นันทพล กาญจนวัฒน์***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ประสงค์ในการศึกษาและวิจัยเรื่องการพัฒนาพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ให้มีความชัดเจนและเหมาะสมต่อการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและประเด็นสำคัญที่ควรจะต้องมีการพิจารณาปรับปรุง แก้ไขและเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการรับฟังความคิดเห็น

ผลการวิจัยพบว่า การนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 นั้น มีปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่อาจก่อให้เกิดการยอมรับและนำไปใช้ในวงการธุรกิจอย่างแพร่หลายได้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากกฎหมายที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันขาดความชัดเจนและไม่ได้มีการวางหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นสาระสำคัญของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจที่จะก่อให้เกิดการยอมรับอย่างเป็นทางการเป็นธรรมระหว่างผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การรับหลักประกันจนถึงการบังคับชำระหนี้เอาจากหลักประกันใน 5 ประเด็นสำคัญ คือ (1) ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกัน (2) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (3) สิทธิของผู้ให้หลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา (4) การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา และ (5) ศาลที่มีอำนาจในการดำเนินคดีหลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา อันนำมาสู่การวิเคราะห์และจัดทำเป็น “ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.....” เพื่อปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ที่เป็นข้อค้นพบสำคัญของการศึกษาวิจัยนี้

นอกจากนั้น การวิจัยครั้งนี้ยังได้เสนอแนะถึงการดำเนินการที่จำเป็นภายหลังการนำร่างกฎหมายตามข้อค้นพบไปประกาศใช้กฎหมาย 4 ประการ คือ (1) การพัฒนาและสร้างตลาดกลางรองรับในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา (2) การจัดตั้งหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (3) การจัดทำข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจแบบ real time (4) การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

คำสำคัญ : การพัฒนากฎหมาย/การนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อ/ในทางธุรกิจ

*วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม

**นักศึกษาลัทธิสุตริศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Abstract

This research has objectives to study and do research on development of the Business Security Act, B.E. 2558 (2015) to be clear and appropriate for bringing intellectual property to be used as business security. In this research, the researcher collected data on conditions of problems regarding enforcement of law and important issues appropriate for consideration, improvement, modifying and adding in the Business Security Act, B.E. 2558 (2015), by using methods of qualitative research, comprising documentary research, interview-in-depth and listening to opinions.

From the research result, it was found that in bringing intellectual property to be used as business security under the Business Security Act, B.E. 2558 (2015), there are problems of enforcement of law which is not acceptable and cannot be used widely in business arena. The cause comes from the fact that laws that have enforcement at present time do not have clarity and there is no setting of criteria and methods which are important essence of bringing intellectual property to be used as business security which will be acceptable fairly between security giver and security receiver in several steps, from receiving of the security until enforcement for debt paying from security in five important issues, as follows : (1) type of intellectual property used as security; (2) Evaluation of intellectual property value; (3) right of giver of intellectual property used as security; (4) registration of intellectual property and (5) Court having authority to prosecute regarding intellectual property security, to bring to analysis and making as "Draft of the Business Security Act (No.2), B.E....." to improve, modify and add to the Business Security Act, B.E. 2558 (2015) which is the important finding of this research.

Furthermore, this research recommended about necessary operation after bringing draft of the law according to the finding to promulgate as law, in four items; (1) Development and creating of central market supporting buying-selling of intellectual property; (2) establishment of working units to study and do research on evaluation of intellectual property value; (3) making of information of registering business security agreement in real time; (4) establishment of professional organizations for evaluation of intellectual property value.

Keywords : legal developmentfor/ the recognition of intellectual property/ as credit guarantee

บทนำ

ทรัพย์สินทางปัญญาถือเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง โดยเกิดจากความคิดและการสร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาของมนุษย์ จึงเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าในตัวเอง ซึ่งในทางกฎหมายได้กำหนดให้ความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและให้เจ้าของมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในทรัพย์สินทางปัญญานั้น เช่น โอนอนุญาตให้ใช้สิทธิ ชื้อขาย เป็นต้น (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2545, หน้า 115-116) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตัวทรัพย์สินทางปัญญาจะมีคุณค่าในตัวของมันเอง แต่การกำหนดมูลค่าเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในลักษณะของรูปธรรม ซึ่งในบางครั้งอาจจะต้องมีการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ปัญหา ก็คือมีหลายกรณี

เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญามีความประสงค์หรือต้องการที่จะทำการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาของตนเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ แต่ขาดทุนทรัพย์ที่จะใช้ในการพัฒนา จึงเป็นปัญหาว่าทรัพย์สินทางปัญญานั้น แม้จะมีมูลค่าจริง แต่ก็ไม่สามารถจับต้องเป็นรูปธรรมดังเช่นทรัพย์สินประเภทอื่นได้ (บัญญัติ สุชีวะ, 2559, หน้า 7) ดังนั้น เมื่อมีความต้องการที่จะให้มีทุนทรัพย์เป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาต้องใช้วิธีการพึ่งพาสถาบันการเงินเพื่อกู้ยืมเงิน แต่สิ่งที่เป็นปัญหาตามมาก็คือสถาบันการเงินไม่สามารถจะให้กู้ยืมได้ เพราะในทางธุรกิจสถาบันการเงินย่อมต้องแสวงหารายได้จากการทำธุรกรรมด้านการเงินและสินเชื่อ ความมั่นใจที่จะปล่อยสินเชื่อได้ก็ต้องมีการค้ำประกันซึ่งทำได้ 2 แนวทาง คือการใช้บุคคลค้ำประกันหรือใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน หากเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาต้องการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินก็ต้องใช้วิธีดังกล่าว ซึ่งก็เป็นปัญหาคือ ในเมื่อทรัพย์สินทางปัญญาแม้จะมีมูลค่าจริงแต่ก็ไม่สามารถตีราคาของมูลค่าเป็นรูปธรรมได้ ส่งผลให้สถาบันการเงินไม่สามารถจะปล่อยสินเชื่อการกู้ยืมเงินได้ เพราะขาดความมั่นใจและความชัดเจนในการตีราคาหรือมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานำไปใช้เป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้ยืม แม้ว่าสถาบันการเงินจะเชื่อว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีมูลค่าจริง แต่ก็ไม่สามารถกำหนดเป็นราคาได้ ทั้งนี้ เพราะหากต่อมาถ้าเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ยืมได้ก็จะเป็นปัญหาในการบังคับชำระหนี้ เพราะไม่สามารถที่จะจับต้องทรัพย์สินทางปัญญานำมาค้ำประกันการกู้ยืมได้ สถาบันการเงินจึงยังไม่ยินยอมให้มีการนำเอาทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันการทำธุรกรรมด้านการเงิน (จรินทร์ เทศวานิช, 2545, หน้า 258)

ปัญหานี้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง คือ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องให้เกิดการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน จึงได้มีการตรากฎหมายพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 แต่ถึงกระนั้นก็ตามกฎหมายฉบับนี้ก็ยังคงมีปัญหาเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพราะในปัจจุบันผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามาจากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั่วไป ไม่ได้ผ่านการอบรมและทดสอบหลักสูตรการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยไม่มีหลักสูตรดังกล่าว จึงทำให้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นยังไม่เป็นที่ยอมรับแก่สถาบันการเงิน ปัญหาเรื่องสิทธิของผู้ให้หลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งในทางธุรกิจผู้ที่ต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมีทั้งเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาและผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ แต่ข้อจำกัดของกฎหมายดังกล่าวทำให้ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ทรัพย์สินทางปัญญาเกิดความแพร่หลาย ปัญหาเรื่องการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งไม่ได้กำหนดให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาจดทะเบียน ผลที่ตามมาคือด้วยลักษณะเฉพาะของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีทั้งจดทะเบียนและไม่จดทะเบียน การตรวจสอบว่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่จดทะเบียน อาจต้องรอจนกระทั่งมีผู้มาโต้แย้งสิทธิ นอกจากนั้นการที่พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ กำหนดให้การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาไม่ผลสมบูรณ์ทันที แต่กลไกการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันตามกฎหมายฉบับดังกล่าวนั้น เมื่อมีการรับจดทะเบียนและมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว เจ้าพนักงานทะเบียนจะต้องส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กรมทรัพย์สินทางปัญญา) ให้บันทึกข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกัน เช่นนี้ หากทรัพย์สินทางปัญญานั้นไม่มีอยู่ทะเบียนหรือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกยกเลิกถอนไปแล้ว ผลของการจดทะเบียนที่มีผลสมบูรณ์นั้น สัญญาหลักประกันทางธุรกิจยังคงมีผลสมบูรณ์ตามมูลหนี้ประธานอยู่หรือไม่ ปัญหาเรื่องของศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี ในประเด็นนี้การบังคับหลักประกันทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ศาลแพ่งเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี แต่ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นศาลชำนาญพิเศษ มีองค์คณะผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญ

เฉพาะทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา ย่อมมีความเข้าใจในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างดี ย่อมเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้และลูกหนี้ จากปัญหาดังกล่าวนั้น ทำให้การคุ้มครองเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาด้านการขาดแคลนเงินทุนหรือมีทุนทรัพย์ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์ได้

จากความเป็นมาของปัญหาที่กล่าวมานั้น การวิจัยนี้เห็นว่าการให้โอกาสแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ให้เอื้อต่อการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ ดังนั้นจึงนำมาสู่การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ” เพื่อให้ได้ต้นแบบกฎหมายที่จะปรับปรุง แก้ไข ให้เป็นกฎหมายที่มีความชัดเจนต่อการนำไปบังคับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถจะนำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ตามเจตนารมณ์ที่กำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิจัยแนวคิดและทฤษฎีในหลักประกันทางธุรกิจ และสภาพปัญหาของการยอมรับทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์วิธีการประเมินมูลค่า และการบังคับยึดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน กรณีทรัพย์สินทั่วไปและทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจและอำนาจศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ
4. เพื่อจัดทำร่างปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.....

วิธีวิทยาการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจ จึงได้กำหนดวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยแยกออกเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบด้วย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการวิจัยข้อมูลจากเอกสารในรูปของเอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย ตำรา เอกสาร รายงานการประชุม สัมมนา วิทยานิพนธ์ บทความ รวมทั้งเอกสารสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจทั้งของไทยและของต่างประเทศประกอบด้วย

1.1 ประเภทเอกสาร

เอกสารที่เป็นกฎหมาย และระเบียบ ประกอบด้วย (1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (2) พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 (3) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 (4) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (5) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 (6) หลัก Floating Charge ของประเทศสหราชอาณาจักร (7) Uniform Commercial Code Article 9 ของสหรัฐอเมริกา (8) กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจฉบับคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL Legislative on Secured

Transaction) (9) มาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินระหว่างประเทศ (International Valuation Standard 2013 : IVS 2013) (10) มาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินในประเทศไทย

1.2 เอกสารวิชาการ

เอกสารวิชาการที่น่าว่าวิเคราะห์ คือ รายงานวิจัย ตำรา เอกสารรายงานการวิจัยการประชุมและสัมมนา วิทยานิพนธ์และบทความ เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักฐานในทางธุรกิจ รวมทั้งเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มประชากรสัมภาษณ์ ประกอบด้วย (1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย จำนวน 1 คน (2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมินราคาทรัพย์สิน จำนวน 3 คน (3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบังคับคดี จำนวน 2 คน (4) ผู้บริหารจากธนาคารแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน (5) ผู้บริหารจากสถาบันการเงิน จำนวน 5 คน (6) เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ เจ้าของลิขสิทธิ์ จำนวน 3 คน เจ้าของสิทธิบัตร จำนวน 3 คน และเจ้าของเครื่องหมายการค้า จำนวน 3 คน รวมประชากรสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 21 คน ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์และเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักฐาน

3. การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) เมื่อการศึกษาและวิจัยได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และได้จัดทำเป็นบทบัญญัติต้นแบบเพื่อการพัฒนากฎหมายการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักฐานเชื่อทางธุรกิจ เพื่อปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 แล้วจึงได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสียโดยตรงกับการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้การวิพากษ์ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ ซึ่งข้อเสนอแนะและวิพากษ์จากกลุ่มประชากรที่เข้าร่วมสัมมนารับฟังความคิดเห็นนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการนำไปปรับปรุงบทบัญญัติต้นแบบอีกครั้งจะทำให้ได้บทบัญญัติต้นแบบที่จะใช้ในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดเพื่อเป็นกฎหมายรองรับการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักฐานเชื่อทางธุรกิจ

4. พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ในการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) คือ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ได้จากทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ทางด้านนิติศาสตร์ เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักฐานทางธุรกิจ และแสดงให้เห็นปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันของการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักฐานตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าบทบัญญัติที่มีอยู่มีปัญหาทั้งในเชิงของการตีความและบังคับใช้ที่นำมาสู่การปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายใน 5 เรื่องที่สำคัญ ดังนี้

1. ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักฐาน

จากการที่ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินไม่มีรูปร่างและมีหลากหลายประเภทที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งแต่ละประเภทจะมีลักษณะและเงื่อนไขความเป็นทรัพย์สินที่มีค่าแตกต่างกัน อาทิ กรณีของงานสร้างสรรค์ที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์จะมีความเป็นทรัพย์สินเกิดขึ้นทันทีโดยไม่ต้องมีการดำเนินการทางทะเบียนเพื่อรับรองความเป็นทรัพย์สิน ซึ่งถ้าหากจะนำมาใช้เป็นหลักฐานทางธุรกิจความแน่นอนและมีอยู่จริงของงาน

อันมีลิขสิทธิ์นั้นจะเป็นประเด็นสำคัญที่สุด และในกรณีแม้แต่ทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีหลักฐานทางทะเบียนรองรับก็ตาม ความเป็นทรัพย์สินก็อาจถูกโต้แย้งและเพิกถอนได้ทั้งระหว่างและภายหลังการจดทะเบียน ดังนั้น ความเป็นทรัพย์สินที่มีค่าของทรัพย์สินทางปัญญาในขณะที่มีการนำมาใช้จดทะเบียนเป็นหลักประกันทางธุรกิจ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดแต่กลับไม่มีปรากฏกลไกการบังคับใช้ในส่วนนี้ในบทบัญญัติใดๆ ของพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ทั้งสิ้น

2. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลในปัจจุบัน คือ มาตรฐานการประเมินมูลค่า (International Valuation Standards 2011 : IVS 2011) ของสภาว่ามาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินระหว่างประเทศ (International Valuation Standard Committee : IVSC) ที่มีใช้ทั่วโลกกว่า 44 ประเทศ ซึ่งในส่วนของทรัพย์สินทางปัญญาตามมาตรฐานนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินที่แตกต่างจากการประเมินทรัพย์สินทั่วไป กล่าวคือ มาตรฐานฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้วิธีการประเมินมูลค่า ได้แก่ วิธีคิดจากอัตรากำไร (Direct Capitalization Approach) วิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discount Cash Flow Approach) และการประเมินจากรายได้ (Income Approach) เป็นวิธีที่ใช้ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินเหล่านี้ยังไม่แพร่หลายในวงการธุรกิจไทย รวมถึงผู้ประกอบการอาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินในปัจจุบันยังขาดทักษะและความชำนาญในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

นอกจากนั้นจากการที่กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจกำหนดให้ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจในปี พ.ศ. 2558 ในขณะที่วงการธุรกิจไทยที่ผ่านมายังไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติยอมรับการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันอย่างทรัพย์สินที่มีรูปร่างมาก่อน ประกอบกับความมีมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทที่จะนำมาตราไว้เป็นหลักประกันทางธุรกิจจำเป็นต้องอาศัยผู้มีวิชาชีพด้านการประเมินที่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านเพื่อประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นผู้ประเมินและกำหนดมูลค่า ไม่อาจใช้ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั่วไป เพราะจะส่งผลต่อความแน่นอนและความน่าเชื่อถือในมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ในขณะที่กฎหมายไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นกลไกในการกำกับและควบคุมในเรื่องนี้ไว้ จึงเป็นเหตุที่ไม่เกิดความแพร่หลายของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมและกำกับดูแลการดำเนินงานของผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการเฉพาะ

3. ผู้ให้หลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา

จากการที่กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจกำหนดให้แต่เฉพาะเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงเท่านั้นที่สามารถนำทรัพย์สินมาจดทะเบียนเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ มิได้รวมถึงผู้รับอนุญาตให้มีสิทธิแสวงประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญา แต่ในทางธุรกิจมีในหลายกรณีที่ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของมิได้ลงทุนหรือนำทรัพย์สินทางปัญญาของตนเข้าสู่กระบวนการผลิตเอง แต่อนุญาตให้ผู้อื่นนำไปใช้แสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการขยายสิทธิของผู้ให้หลักประกันในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจจึงต้องขยายสิทธิให้คลุมไปถึงสัญญาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญา

4. หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ

จากการที่กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจได้กำหนดให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับจดทะเบียนเป็นหลักประกันทางธุรกิจ แต่ไม่มีหน้าที่ในการตรวจสอบความเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกันนั้น ในขณะที่ความแน่นอนของความเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจนั้นมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบก่อนยืนยันความเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้รับความ

คุ้มครองตามกฎหมายให้ชัดเจนก่อนที่จะรับจดทะเบียนเป็นหลักประกันทางธุรกิจ เพราะความเป็นทรัพย์สินที่ได้รับคุ้มครองตามกฎหมายจะมีผลโดยตรงทั้งต่อผู้ให้หลักประกัน ผู้รับหลักประกัน และมูลค่าที่ตราให้แก่ทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ ตลอดจนจนกระบวนการต่างๆ ที่เป็นที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่สัญญาหลักประกันทางธุรกิจได้รับการจดทะเบียนและมีผลใช้บังคับ ดังนั้น หน้าที่ในการตรวจสอบความเป็นทรัพย์สินของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจก่อนการรับจดทะเบียน จึงควรเป็นหน้าที่ของภาครัฐในการตรวจสอบเพื่อสร้างความมั่นใจในการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันให้เกิดขึ้นในวงการธุรกิจไทย

5. ศาลที่มีอำนาจในการบังคับหลักประกันทางธุรกิจ

จากการที่กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจได้กำหนดให้ศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาการบังคับหลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา จึงอาจมีประเด็นการที่คาบเกี่ยวหรือเป็นการโต้แย้งสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่ตามปกติจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นศาลชำนาญพิเศษของศาลยุติธรรมที่มีทักษะและองค์ความรู้เฉพาะในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น เพื่อป้องกันปัญหาการใช้อิทธิพลโต้แย้งทั้งต่อศาลแพ่งและศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ที่นำไปสู่ความล่าช้าและอาจก่อให้เกิดผลการพิจารณาพิพากษาที่เบี่ยงเบนจากหลักการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาสากล การพิจารณาพิพากษาในส่วนของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการใช้เป็นหลักประกันตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจจึงควรที่จะอยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

1. สรุปผล

จากการศึกษาวิจัยหัวข้อ “การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ” นั้นพบว่า ในช่วงก่อนที่พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มีผลใช้บังคับนั้น การนำทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจที่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างคู่สัญญาจะสามารถกระทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยอาศัยบทบัญญัติว่าด้วยจำนองและจำนำที่มีผลโดยตรงเป็นการจำกัดประเภททรัพย์สินที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันเพียง 2 ประเภท คือ อสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ เท่านั้น ไม่ครอบคลุมสิทธิอันเป็นทรัพย์สินในกลุ่มของทรัพย์สินทางปัญญา จากข้อจำกัดทางด้านกฎหมายต่อกรณีการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันที่กล่าวมานั้นมีผลต่อความรับรู้และการยอมรับทรัพย์สินทางปัญญาอย่างทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันทางธุรกิจอื่น อันเป็นเรื่องของความเชื่อมั่นในมูลค่าของทรัพย์สิน และการบังคับชำระหนี้แก่ทรัพย์สินทางปัญญาในกรณีที่ถูกหนีผิดนัดชำระหนี้ ตลอดจนผู้มีวิชาชีพที่มีองค์ความรู้ในการประเมินและกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาในระดับที่จะก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในวงการธุรกิจก็มีจำกัด หากทรัพย์สินทางปัญญานั้นยังไม่สามารถสร้างมูลค่าทางการตลาดที่สูงให้เป็นที่ประจักษ์ได้ ความรับรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมสำหรับวงการธุรกิจไทยต่อการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกัน จึงเป็นเรื่องยากหากวันหนึ่งมีกฎหมายกำหนดให้นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ เพราะพัฒนาการในวงการธุรกิจทั้งในฝั่งผู้รับหลักประกันและผู้ให้หลักประกันยังไม่เข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นของการกำหนดให้ใช้เป็นหลักประกันในทางธุรกิจ ฉะนั้น สถานการณ์ของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจของประเทศไทยจึงมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง หากพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเคร่งครัด ทำให้คนในสังคมส่วนใหญ่มีความรู้ และความเข้าใจ ตลอดจนให้ความเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ที่เป็นเจ้าของหรือทรงสิทธิครอบครอง ในวงการธุรกิจของประเทศเหล่านั้นจึงมอง

ทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นทรัพย์สินไม่มีรูปร่างในลักษณะที่ไม่แตกต่างกับทรัพย์สินที่มีรูปร่างอื่น ๆ และมีกระบวนการในการประเมินมูลค่าให้เป็นที่ยอมรับในระดับที่จะนำไปใช้ในวงการธุรกิจ

ในส่วนของพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 นี้ได้จัดทำขึ้นตามแนวทางของหลัก Floating Charge ของสหราชอาณาจักร Uniform Commercial Code Article 9 ของสหรัฐอเมริกา และ UNCITRAL Model Law on Secured Transaction ของคณะกรรมการการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติด้วยเช่นกัน โดยมีเนื้อหาการบังคับใช้ครอบคลุมทรัพย์สิน 6 ประเภท ประกอบด้วย (1) กิจการ (2) สิทธิเรียกร้อง (3) สิทธิในทรัพย์สินที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ เช่น เครื่องจักร สินค้าคงคลัง หรือ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า (4) อสังหาริมทรัพย์ในกรณีให้ผู้ให้หลักประกันประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์โดยตรง (5) ทรัพย์สินทางปัญญา และ (6) ทรัพย์สินอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ประเภททรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจที่กล่าวมาข้างต้น ได้ระบุถึงทรัพย์สินทางปัญญา ฉะนั้น ทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมดจึงเป็นทรัพย์สินที่ผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันสามารถตกลงใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจและนำมาจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจได้ นับแต่วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นไป อันเป็นวันที่บทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 กำหนดให้กฎหมายนี้มีผลใช้บังคับ ส่งผลให้ทรัพย์สินทางปัญญาตามกรอบการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าเป็นวัตถุแห่งหนึ่ง ที่คู่สัญญาสามารถทำนิติกรรมสัญญาตกลงเป็นหลักประกันทางธุรกิจ และสามารถนำนิติกรรมสัญญาที่จัดทำขึ้นมาจดทะเบียนเป็นหลักประกันกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ตลอดจนบังคับชำระหนี้ตามกฎหมายได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะได้ยกร่างกฎหมายในเรื่องนี้ตามแนวทางของกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติก็ตาม แต่การตราเป็นกฎหมายและนำมาบังคับในประเทศไทยกลับไม่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับในวงการธุรกิจเท่าที่ควร อันเป็นปัญหาของการยอมรับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ ทำให้การศึกษานี้สามารถกำหนดประเด็นการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เพื่อจัดทำเป็น “ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.....” ครอบคลุมประเด็นหลักที่ควรมีการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมใน 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

(1) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

เพิ่มคำนิยามของผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นที่ยอมรับแก่คู่สัญญา และผู้ที่มาทำหน้าที่ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาต้องเป็นผู้ที่ผ่านการทดสอบตามหลักสูตรที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้กำหนดนี้

(2) สิทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

เพิ่มคำนิยามผู้ให้หลักประกันให้หมายความรวมถึงผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ และขยายสิทธิของผู้ให้หลักประกันรวมถึงผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้ผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิสามารถนำสัญญาอนุญาตให้ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจตามกฎหมายนี้ได้

(3) การรับจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน

ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมบทบัญญัติให้กระทรวงพาณิชย์มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตรผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับรองหลักสูตร การอบรม การทดสอบ และการทะเบียนผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ ปรับปรุงบทบัญญัติที่กำหนดให้สำนักทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจก่อนรับจดทะเบียน รวมทั้งการแก้ไขรายการจดทะเบียน และยกเลิกการจด

ทะเบียนที่ไม่ถูกต้องได้ เพื่อสร้างความชัดเจน แน่นนอน และความเชื่อมั่นในความเป็นทรัพย์สินที่นำมาใช้จดทะเบียนกับทางราชการ

(4) ศาลที่มีอำนาจในการดำเนินคดีหลักประกันทรัพย์สินทางปัญญา

เพิ่มบทบัญญัติที่กำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน เพื่อให้ทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจตามกฎหมายนี้อยู่ในเขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

(5) การกำหนดบทเฉพาะกาล

ในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในกรณีที่ยังไม่มีผู้ที่มีคุณสมบัติจะมาขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา จึงจำเป็นต้องเพิ่มบทบัญญัติในส่วนของบทเฉพาะการตามกฎหมายที่กำหนดให้อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าซึ่งเป็นนายทะเบียนตามกฎหมายนี้มีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคนทำหน้าที่ตรวจสอบและกลั่นกรองการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกัน นอกจากนั้น สำหรับคดีแพ่งที่พิพาทตามกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ในส่วนของบทเฉพาะกาลยังได้กำหนดให้ศาลชั้นต้นยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาการบังคับหลักประกันทรัพย์สินทางปัญญาที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นกลไกที่จะนำมาใช้กับทรัพย์สินทางปัญญาที่ศึกษาตามที่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 พบปัญหาการบังคับใช้กฎหมายทั้งในส่วนที่อยู่ในอำนาจของฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ อันนำไปสู่การจัดทำร่างปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ใน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนั้น การศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้ผลการศึกษาที่เป็นไปตามกรอบแนวความคิดและสมมติฐานที่กำหนดทุกประการ

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันของไทยตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 นั้นพบว่า มีปัญหาในเชิงของการบังคับใช้กฎหมายทั้งในส่วนของการบริหารการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจและการบังคับแก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นหลักประกันทางธุรกิจหลายประการ อันส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในทางธุรกิจระหว่างคู่สัญญาทั้งในฝ่ายผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกัน ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องในกระบวนการของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจและการบังคับแก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นหลักประกันทางธุรกิจไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน สถาบันการเงิน องค์กรที่กำกับดูแลสถาบันทางการเงิน และองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่พิจารณาพิพากษาและบังคับชำระหนี้แก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งในธรรมเนียมปฏิบัติในทางการค้าของไทยในปัจจุบันยังจัดว่ามีความใหม่ต่อความเข้าใจและการยอมรับการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะที่เป็นทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้

ฉะนั้น การที่ ณ วันหนึ่งรัฐมีนโยบายที่ต้องการขยายขอบเขตของทรัพย์สินที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจให้มีมากขึ้นและกำหนดกฎหมายที่เป็นกฎหมายเพื่อมาบังคับใช้กับนิติสัมพันธ์ในเรื่องนี้ โดยมีได้พิจารณาถึงความมีลักษณะเฉพาะเจาะจงของทรัพย์สินที่กำหนด ความพร้อม และความเข้าใจของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยเฉพาะในส่วนของข้อกำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้นี้ มีผลกระทบต่อความรับรู้และความเข้าใจในการยอมรับเป็นหลักประกันอย่างยิ่ง เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดความเป็นทรัพย์สินที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการ

คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทแตกต่างกัน โดยความแตกต่างนี้มีผลต่อมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความไม่แน่นอนในมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาอาจมีความผันแปรได้ทั้งในลักษณะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามเงื่อนไข และปัจจัยต่าง ๆ เช่น ระยะเวลาการคุ้มครอง และความแพร่หลายในตลาด เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแต่มีผลกระทบต่อการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจทั้งสิ้น อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องในนโยบายของรัฐต่อการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ ในห้วงเวลาที่ความรู้และการยอมรับในวงการการค้าและธุรกิจของไทยยังไม่มีความเข้าใจอย่างแพร่หลายถึงขนาดเป็นธรรมเนียมหรือประเพณีทางการค้า

ดังนั้น เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาต่อกรณีการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ในการวิจัยนี้จึงมีผลการศึกษาเบื้องต้นที่นำไปสู่ความจำเป็นในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ดังผลสรุปการศึกษาข้างต้น และเพื่อให้ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์ตามที่คาดไว้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะการดำเนินการที่ควรจะต้องมีการดำเนินงานควบคู่กับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจตามร่างกฎหมายที่เสนอในการวิจัยดังต่อไปนี้

(1) การพัฒนาและสร้างตลาดกลางรองรับในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญา

จากกรณีปัญหาหนึ่งที่สำคัญต่อการพิจารณายอมรับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันทางธุรกิจของผู้รับหลักประกันที่มีความกังวลว่า ในเวลาที่จะต้องบังคับชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกใช้เป็นหลักประกัน ผู้รับหลักประกันในฐานะเจ้าหนี้ที่ยึดหลักประกันมาหรือจะนำหลักประกันที่ยึดมาจะขายที่ไหนและจะมีผู้รับซื้อหรือเข้ามาประมูลทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่ ซึ่งสาเหตุนี้ทำให้ผู้รับหลักประกันส่วนใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มสถาบันการเงินมองว่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่มีความเสี่ยงสูงต่อการรับเป็นหลักประกันหลักตามสัญญา ซึ่งแม้ว่าจะมีกฎหมายรับรองการใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจที่สามารถบังคับแก่กันได้ตามกฎหมาย แต่สถาบันการเงินยังคงมีแนวความคิดที่จะยอมรับทรัพย์สินทางปัญญาอย่างหลักประกันเสริมมากกว่า ซึ่งหมายความว่าผู้ให้หลักประกันจะต้องชวนขายหาทรัพย์สินอื่น ๆ มาจำนองหรือจำนำเป็นหลักประกันแก่เจ้าหนี้ด้วย ในประเด็นนี้นับว่าไม่เป็นธรรมแก่ผู้ให้หลักประกันอย่างยิ่ง ซึ่งหากต่อมาภายหลังขาดสภาพคล่องที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามกำหนดแก่เจ้าหนี้ได้แล้วจะถูกบังคับชำระหนี้เอาจากหลักประกันทั้งสองส่วนได้

ประเด็นปัญหาที่กล่าวมานี้สืบเนื่องมาจากในประเทศไทยยังไม่มีตลาดกลางรองรับในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาอย่างในต่างประเทศ ซึ่งตลาดกลางรองรับในการซื้อขายนี้นอกจากจะรองรับการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้แล้ว ข้อมูลธุรกรรมการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาใด ๆ ที่เกิดขึ้นในตลาดยังมีประโยชน์ใช้เป็นฐานข้อมูลสนับสนุนการอ้างอิงคำนวณและกำหนดมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ด้วย อย่างไรก็ตาม การที่จะมีตลาดกลางในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องมีทรัพย์สินทางปัญญาที่จดทะเบียนในประเทศที่เพียงพอเพื่อจูงใจให้นักลงทุนเข้ามาเลือกซื้อหรือเช่าทรัพย์สินทางปัญญาในตลาดกลาง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการสร้างตลาดและพัฒนาตลาดกลางนี้มีกระบวนการดำเนินงานที่ต้องใช้เวลาพอสมควร ฉะนั้นหากจะให้เกิดการยอมรับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันทางธุรกิจอย่างหลักประกันหลักในลักษณะที่ไม่แตกต่างจากทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันในทางจำนองและจำนำแล้ว รัฐบาลจะต้องมีการส่งเสริมและผลักดันให้มีการดำเนินการจัดตั้ง พร้อมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของตลาดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

สำหรับตัวอย่างของตลาดกลางในการซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการดำเนินงานในต่างประเทศอย่างประสบความสำเร็จที่ประเทศไทยสามารถนำมาใช้ศึกษาและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาและจัดสร้างเป็นตลาดกลางภายในประเทศ อาทิ ICAP Patent Brokerage เป็นสถานที่พบปะระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายจากทั้งสหรัฐอเมริกา

เอเชีย และยุโรป โดยซื้อผ่านเครื่องมือทางการตลาด เช่น auction (การประมูลจัดซื้อจัดจ้างแบบ on-line ผ่านทางระบบ internet) หรือ Easy Access IP ได้รับการพัฒนาโดย University of Glasgow และ University of Bristol ของสหราชอาณาจักร เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับมหาวิทยาลัยและอุตสาหกรรมในการทำงานร่วมกันสำหรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอให้รัฐบาล กระทรวงพาณิชย์ และกรมทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบกฎหมายทางการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ริเริ่มดำเนินการในเรื่องที่กล่าวมาพร้อมกับการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

(2) การจัดตั้งหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

จากการที่กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจได้กำหนดให้เฉพาะกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ทำหน้าที่ในการรับจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาไว้ แต่หน่วยงานดังกล่าวไม่ได้มีหน้าที่ใด ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเลย นอกจากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินพบว่า ยังไม่มีหน่วยงานใดที่ทำหน้าที่ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรง ซึ่งในปัจจุบันมีเพียงสมาคมนักประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์และสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย ทั้งสองสมาคมเป็นองค์กรวิชาชีพพัฒนาผู้ประเมินทรัพย์สินในลักษณะที่เป็นมืออาชีพ เหตุนี้เองจึงทำให้ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาต้องใช้วิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั่วไปเทียบเคียงเพื่อให้ได้มาซึ่งมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

แต่ด้วยลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาไม่เหมือนกับทรัพย์สินทั่วไป กล่าวคือ เป็นทรัพย์สินที่เกิดจากผลงานทางปัญญาของมนุษย์ซึ่งหาทรัพย์สินอื่นมาเทียบเคียงเพื่อตีราคาไม่ได้ ไม่มีราคากลางเหมือนอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน รถยนต์ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีความผันผวนของมูลค่าจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและกฎหมาย จึงอาจทำให้ได้มาซึ่งมูลค่าอันไม่เป็นที่เชื่อมั่นแก่ผู้รับหลักประกัน

ในต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์ได้จัดตั้ง Center of Excellence for IP Valuation เพื่อทำการวิจัยวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทรัพย์สินทางปัญญา ฝึกอบรม และให้การรับรอง (Accreditation) แก่บริษัทประเมินมูลค่าทรัพย์สินเอกชน โดยในปัจจุบันศูนย์ดังกล่าวได้มีการรับรองการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของบริษัทเอกชนจำนวน 3 แห่ง คือ บริษัท Consor Intellectual Asset Management บริษัท Deloitte & Touche Financial Advisory Services และบริษัท Duff & Phelps Singapore

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา จัดตั้งหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมาตรฐานกลาง

(3) การจัดทำข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจแบบ real time

การนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันสินเชื่อทางธุรกิจ ผู้รับหลักประกันต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสภาพของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกันว่า ทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวไม่ได้ติดจำนองกับสถาบันการเงินอื่น ๆ หรือไม่ได้ให้เช่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวกับบุคคล บริษัท หรือถูกเพิกถอนแล้ว ผู้รับหลักประกันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าแบบ real time อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจดทะเบียนทรัพย์สินเพื่อให้การจดทะเบียนเป็นระบบ real time แต่ถ้าหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่พัฒนาระบบข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินของตนให้สามารถ update ข้อมูลได้แบบอัตโนมัติ อาจต้องประสบปัญหาจากการที่ผู้รับหลักประกันไม่สามารถตรวจสอบได้ เช่น หากมีการเพิกถอน

สิทธิบัตรโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว กฎหมายไม่ได้ระบุให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาต้องแจ้งกรมพัฒนาธุรกิจการค้า จึงอาจไม่มีการแจ้งข้อมูลที่เกิดขึ้นต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาและกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เชื่อมต่อสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเข้ากับฐานข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของกรมทรัพย์สินทางปัญญาด้วย และให้ผู้สืบค้นข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นผู้รับหลักประกัน ผู้ให้หลักประกัน เจ้าหนี้บริษัท สิทธิ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกัน เช่น สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า เป็นต้น ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ แบบ real time ด้วย

(4) การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาถือเป็นวิชาชีพหนึ่ง ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินการและมาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น ๆ ซึ่งวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินมีการจัดตั้งสมาคมจำนวน 2 สมาคม ได้แก่ สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน และควบคุมมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพผู้ประเมินเบาะบริษัทประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อวัตถุประสงค์สาธารณะ รวมทั้งกำหนดคุณสมบัติผู้ที่สามารถเข้ารับการทดสอบเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินจะต้องผ่านการทดสอบความรู้เพื่อจัดระดับผู้ประเมินจากสมาคมก่อน โดยผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจำแนกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ผู้ประเมินขั้นต้น ผู้ประเมินขั้นกลาง และผู้ประเมินขั้นสูง ซึ่งคุณสมบัติของผู้ประเมินแต่ละขั้นจะแตกต่างกันตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ รวมทั้งประเภทของทรัพย์สินที่สามารถประเมินได้ก็แตกต่างกันตามระดับของผู้ประเมิน โดยคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ประเมินทุกระดับคือต้องเป็นสมาชิกของสมาคมนักประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์หรือสมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และต้องมีความรู้ในเรื่องมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันมีเพียงองค์กรวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั่วไปเท่านั้น แต่กรณีของทรัพย์สินทางปัญญายังไม่มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนใดจัดตั้งองค์กรเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

ในต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศเดียวที่มีการพัฒนาระบบการประเมินมูลค่าที่สมบูรณ์ รวมทั้งมีองค์กรที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันและในการระดมทุนเป็นระยะเวลายาวนาน โดยหน่วยงานไม่แสวงหากำไรที่เป็นผู้กำหนดวิธีการเป็นหน่วยงานวิชาชีพชื่อ The Appraisal Foundation กำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการประเมินทรัพย์สินทั่วไป รวมถึงทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนด้วย ในขณะที่ American Society of Appraisers หรือสมาคมผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินนั้นได้จัดทำระบบการรองรับผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยได้กำหนดไว้ว่า ผู้ที่จะสามารถให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะต้องเป็น Accredited Senior Appraiser ซึ่งมีประสบการณ์ในการประเมินทรัพย์สินไม่ต่ำกว่า 5 ปีและผ่านการฝึกอบรมวิชาการประเมินสินทรัพย์ที่มีตัวตนและวิชาการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ร่วมกันจัดตั้งองค์กรวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้มีวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะ และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายหลักประกันแบบลอย (Floating Charge). วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก <http://www.lse.ac.uk/collections/law/staff%20publications%20full%20text/worthington/ffc%20special%202010.pdf>
- จรินทร์ เทศวานิช. (2545). *การเงินและการธนาคาร*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรี้นติ้ง เฮ้าส์.
- ไชยยศ เหมรัชตะ. (2545). *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- บัญญัติ สุชีวะ. (2559). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน*. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ประมวลกฎหมายเอกรูปร่างด้วยพาณิชย์มาตรา 9 (*Uniform Commercial Code Article 9*). วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.law.cornell.edu/ucc/9>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561 ก). *พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%cb60/%cb60-20-2558-a0001.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561 ข). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%bb03/%bb03-20-9999-update.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561 ค). *พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%c506/%c506-20-9999-update.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561 ง). *พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%ca38/%ca38-20-9999-update.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561 จ). *พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a447/%a447-20-9999->
- UNCITRAL. (2561). *กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจฉบับคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCIRAL Legislative on Secured Transaction)*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2561, เข้าถึงได้จาก https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/security-lg/e/09-82670_Ebook-Guide_09-04-10English.pdf